

3. Карельская А. Формирование профессионально значимых качеств личности будущего педагога / А. Карельская // Профессиональное образование. – 2003. – №3. – С.22.
4. Крутецкий В.А. Проблемы психологи / В.А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1974. – 120 с.
5. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий: учебное пособие [для учебных заведений профтеобразования] / К.К. Платонов. [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с.
6. Пряехо А. Алгоритм развития познавательных способностей учащихся / А. Пряехо // Педагогіка. – 2002. – №3. – С.8 – 15.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологи / С.Л. Рубинштейн. – М.: Гос.уч.-пед. изд-во Наркомпроса РСФСР, 1940 – 546 с.
8. Шадриков В.Д. Введение в психологическую теорию профессионального обучения: учебное пособие / В.Д. Шадриков. – Ярославль: Ярославский государственный университет, 1981. – 71 с.

У статті розглядається структура професійних здібностей працівників сфери обслуговування. Визначені етапи формування професійних здібностей в учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування.

Ключові слова: кваліфікований робітник, професійні здібності, етапи формування професійних здібностей, етап первинної професіоналізації, етап професійної досконалості, етап професійної реалізації.

В статье рассматривается структура профессиональных способностей работников сферы обслуживания. Определены этапы формирования профессиональных способностей у учащихся профессионально-технических учебных заведений сферы обслуживания.

The article examines the structure of professional skills of workers in the sphere of service. The article defines the stages of formation of professional skills of pupils of professional and technical establishments.

УДК 378.016:37:091.313:004
ББК 74.58с51

М.І. Кусій
м. Львів, Україна

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА БАЗІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток сучасних засобів обчислювальної техніки стимулює широке їх використання у розгалуженій мережі навчальних закладів. Поступове насичення цих закладів персональними комп'ютерами дає змогу якісно змінити напрями їх застосування. Останнім часом чітко простежується перехід від розповсюдження науково-технічної та нормативної інформації на паперових носіях (часописи, періодичні видання, підручники, збірники наукових статей тощо) до розповсюдження цієї інформації в електронній формі, перш за все, за допомогою різноманітних комп'ютерних мереж. Особливістю таких мереж є можливість поповнення інформаційних потоків інформацією будь-якого змісту та форми, в тому числі передавання тексту, зображень, звуку, комп'ютерних програм, документів тощо. Безумовно, така інформаційна універсальність є можливою завдяки реалізації за допомогою сучасних засобів обчислювальної техніки різноманітних мультимедійних технологій.

Комп'ютерні комунікації дозволяють одержати доступ до необмежених масивів інформації, що зберігаються в централізованих базах даних. Це, в свою чергу, дає можливість викладачам максимально використовувати наявний запас знань з тієї чи іншої проблеми, оперативно реагувати на сучасні досягнення передової педагогічної науки [1, с.43]. Яким же чином використання інтерактивних технологій сприяє підвищенню якості підготовки фахівців?

Аналіз попередніх досліджень. Питанням упровадження інтерактивних технологій навчання опікувались такі вчені: В. Биков, Р. Гуревич, Б. Гершунський, М. Жалдак, Г. Кедрович, Н. Морзе, Є. Полат, І. Прокопенко, С. Сисоєва та ін. Так, у навчальному

посібнику «Новые педагогические и информационные технологии в системе образования» [4] наводяться інтерактивні методи навчання: метод проектів, навчання у співпраці, різномірівневе навчання, «Портфель учня», а також приклади широкого використання комп'ютерних телекомунікацій.

Мета статті - проаналізувати впровадження інтерактивних методів навчання на основі використання ІКТ у навчальному процесі, підвищення за цих умов якості підготовки фахівців.

Нині зростає актуальність упровадження в навчальний процес інформаційних технологій, що базуються на інтерактивних методах навчання. До них можна віднести: комп'ютерні тренінги, ділові ігри, ситуаційний метод (кейс-стаді), індивідуальні та групові проекти. Цінність використання цих методик полягає в інтенсифікації та індивідуалізації процесу навчання майбутніх фахівців, розвитку їхніх потенційних здібностей, а також здібностей самостійного прийняття рішень.

З іншого боку, інтерактивні технології навчання можна розглядати як ефективний інструмент підвищення професійної майстерності педагогічних працівників, відповідного підвищення якості підготовки фахівців.

Інтерактивне навчання – це навчання на основі здійснення прямого та зворотного зв'язку між студентами та викладачами; забезпечення технологічного доступу до навчальної інформації з використанням гіпертекстової технології; адаптації системи навчання до індивідуальних особливостей студентів; реалізації спілкування; можливості керування навчальною діяльністю студентів [2, с. 73].

Досить вдалим є визначення та опис упровадження інтерактивних технологій навчання подане І. Прокопенком.

Інтерактивна технологія навчання – організація навчального процесу, що заснована на взаємодії всіх його учасників у процесі навчально-пізнавальної діяльності, забезпечуючи колективну (кооперативну) діяльність у класі або групі. При цьому кожен учень знає, що від його діяльності залежить прикінцевий результат виконання поставленого перед усім класом завдання, про яке він повинен публічно прозвітувати [5, с. 112].

Здійснення інтерактивного навчання може суттєво прискорити процес широкого використання світових комп'ютерних комунікацій, створення локальної мережі в конкретному навчальному закладі. Така мережа може стати початком створення єдиного інформаційно-освітнього середовища (ІОС) навчального закладу, що є важливою передумовою ефективного використання можливостей глобальних комп'ютерних мереж, використання інтерактивних методів і нових технологій навчання, здійснення електронного навчання з використанням технологій Веб 2.0.

Основним критерієм побудови внутрішньої комп'ютерної мережі навчального закладу освіти (INTRANET) є її використання з метою сприятиме підвищення ефективності й якості освіти. Тому вона повинна розвиватися в двох основних напрямках:

- оновлення змісту навчання та розробка нових методик;
- організація навчального процесу.

Реалізація першого напрямку, звісно, нині є більш реальною, оскільки впровадження нових технологій навчання передбачає широке використання ІКТ у навчальному процесі. Природно, це приводить до наявності достатньо великого, хоча і не систематизованого, масиву інформації.

Використання комп'ютерних комунікацій для організації навчального процесу, перш за все, передбачає:

- постійне й оперативне планування на основі достовірних даних;
- одержання прогнозу в процесі будь-якої зміни вихідних даних.

У разі впровадження комп'ютерної техніки в навчальний процес значно спрощуються

такі значні за обсягом завдання організаційного характеру як розробка і коригування навчальних планів, повсякденна і достовірна інформація про контингент студентів або учнів, використання навчальних кабінетів і лабораторій, наявність підручників і навчальних посібників тощо. Безумовно, подібна комп'ютерна мережа має бути інтегрованою як методично, так і технологічно.

Технологічна інтеграція становить нині досить складну проблему. Потужні підприємства чи фінансові установи мають можливість придбання дорогої комп'ютерної техніки досить високої вартості та сучасного програмного забезпечення. Навчальні заклади, в умовах майже повної відсутності фінансування на розвиток матеріальної бази, змушені використовувати з цією метою далеко не найсучасніше програмне забезпечення та відповідну техніку. Проте, процес створення локальних комп'ютерних мереж поступово просувається вперед, охоплюючи все більше навчальних закладів.

Досить перспективним виглядає шлях створення розподіленого багатоступеневого інформаційного середовища, що максимально повно охоплює всіх учасників та організаторів навчально-виховного процесу: учнів, студентів, викладачів, керівників структурних підрозділів тощо. Таке ІОС передбачає різний рівень доступу до інформації:

- учневі чи студентів - на рівні навчального закладу;
- викладачеві - на рівні навчального закладу і відповідних регіональних науково-методичних об'єднань;
- керівнику структурного підрозділу - залежно від рівня його відповідальності. Якщо раніше мова йшла про обмін інформацією в глобальній мережі, на рівні керівників установ до всіх структур навчального закладу.

INTERNET є досить привабливим з одного боку, але на даному етапі все більше стверджується думка, що для більшості практичних працівників внутрішня інформація, яка розповсюджується за допомогою локальної мережі INTRANET, є більш важливою й актуальною. Найважливіше завдання під час впровадження цієї системи - збирання достовірних даних, керування потоками інформації, їхня систематизація та оброблення. Суттєве значення мають також питання людської психології, пов'язані не тільки з навчанням, а й з серйозною перебудовою методів своєї роботи.

Комп'ютерні комунікації разом із сучасними технологіями навчання можуть суттєво вплинути на формування нового змісту освіти та модифікацію організаційних форм і методів навчання. Поява таких комунікацій у навчальному закладі, перш за все, передбачає інтенсивне використання сучасних засобів обчислювальної техніки і безпаперової технології як одного з основних компонентів навчально-виховного процесу. Використання комп'ютерних мереж, без сумніву, приведе до коригування змісту традиційних дисциплін та до їхньої інтеграції. Значно розширюються можливості методів самостійної наукової й науково-дослідної роботи та навчання учнів і студентів методом колективного вирішення проблем. Безумовно, це вимагає від викладачів відповідної підготовки до інтенсивного використання засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі, застосування різноманітних методів навчання.

По-перше, набули поширення комп'ютерні тренінги на базі сучасних інтегрованих прикладних спеціалізованих програм, що широко використовуються під час вивчення фахових економічних дисциплін, іноземних мов та ін.

По-друге, використовуються спеціалізовані комп'ютерні програми для діагностики знань учнів. Функціонування цих програм пов'язане з формалізацією окремих контрольних запитань, а також розробкою ситуацій, розв'язання яких вимагає конкретних знань. Використання такого виду контролю дозволяє перевірити не тільки рівень знань, а й рівень професійності, вміння самостійно приймати рішення.

Наявність довідкової системи в локальній мережі навчального закладу надає можливість кожному оперативно одержувати необхідну інформацію, що позитивно впливає

на підготовку тих, хто навчається.

Наведемо приклад використання корпоративної мережі Інtranет у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУБЖД) у професійній підготовці фахівців щодо діяльності в екстремальних умовах. Наявність розгалуженої мережі Інtranет, інтерактивних засобів навчання, досконалого ІОС, педагогічних працівників, які володіють відповідними технологіями навчання створили необхідні умови для здійснення інтерактивного навчання курсантів (студентів).

Так, вивчаючи екстремально-професійну підготовку викладачі планують вивчення наступних питань:

1. Аналіз екстремально-професійної підготовки у зарубіжних країнах.
2. Професійне становлення особистості.
3. Сутність екстремально-професійної підготовки.
4. Базова екстремально-професійна підготовка.
5. Спеціальна екстремально-професійна підготовка.

Відповідні матеріали лекцій розміщені на сайті ЛДУ БЖД, до яких мають доступ всі курсанти (студенти); до цих матеріалів виконані відповідні анімації, таблиці та ін., котрі скриті у гіперпосиланнях; ключові слова та основні терміни мають відповідне тлумачення в інтерактивному електронному словникові, також наявна відповідна електронна бібліотека ресурсів.

Для закріплення одержаних знань розміщені питання для роздумів, самоперевірки, повторення (самостійна робота) та відповідні відповіді скриті у гіпертексті. Наприклад:

САМОСТІЙНА РОБОТА

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Охарактеризуйте особливості екстремально-професійної підготовки в Україні.
2. Які особливості підготовки працівників рятувальних служб у Німеччині, Франції, США, Польщі, Росії.
3. Якими є головні аспекти формування особистості професіонала.
4. Що розуміють під терміном «професійна деформація особистості»?
5. Опишіть модель професійного розвитку Д.Сюпера.
6. Які стадії професійного становлення особистості Ви знаєте?
7. Які відмінності між стадією розвитку професіонала та стадією реалізації професіонала?
8. Що розуміють під екстремально-професійною підготовкою?
9. Як поділяється екстремально-професійна підготовка за цілями, завданнями та змістом?
10. Які є види екстремально-професійної підготовки?

З метою формування умінь відповідно до плану проводяться практичні заняття або семінари. Наприклад:

1. План практичного заняття (семінару).
 2. Екстремально-професійна підготовка в Україні.
 3. Підготовка працівників рятувальних служб у Німеччині.
 4. Особливості екстремально-професійної підготовки у Франції та Польщі.
 5. Підготовка працівників рятувальних служб у Сполучених Штатах Америки.
- Також пропонуються реферати та доповіді за відповідною тематикою:

Теми рефератів та доповідей

1. Особливості професійної деформації у працівників рятувальних служб.
2. Проблеми адаптації до екстремально-професійної діяльності.

Література для конспектування

1. Самонов, А.П. Психологическая подготовка пожарных [Текст] А.П.Самонов, Б.А.Вяткин. - Пермь: Кн. изд-во, 1975. – С. 10-47.

З метою контролю за якістю засвоєння навчального матеріалу пропонуються тематичні тести за таким взірцем:

Тест

1. Коли було створено Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи?

- 1996 р.;
- 2003 р.;
- 1998 р.;
- 2000 р.

2. В якому році у правоохоронних органах України введена професійно-психологічна підготовка?

- з 1989 року;
- з 1990 року;
- з 2000 року;
- з 2002 року.

3. Хто з учених у 80-х роках минулого століття в Україні займався психолого-педагогічним обґрунтуванням методик навчання пожежних?

- О. Самонов;
- Д. Петрович та М. Попович;
- М. Решетніков та З. Чермянін;
- Ю. Александрівський.

4. Які вступні випробування в пожежні навчальні заклади Німеччини відіграють основну роль?

- спортивний тест;
 - письмовий іспит з математики;
 - письмовий іспит з мови;
 - співбесіда.
5. Які градації пожежної служби є у Німеччині?
- середня, підвищена і вища;
 - нижча, середня та вища;
 - підвищена та вища;
 - нижча і середня.

6. Який термін навчання пожежника середньої служби в Німеччині?

- 18 місяців;
- 1 рік;
- 2 роки;
- 6 місяців.

Побудова навчального процесу з використанням інтерактивного навчання на базі мережі Інтернет, Інтранет сприятиме розвитку в курсантів (студентів):

- активності (фізичної, соціальної, пізнавальної);
- ініціативи (спрямованість дій);
- взаємодії з досвідом;
- зворотний зв'язок;
- розв'язання проблем;
- набуття професійних навичок.

При цьому необхідно керуватися такими принципами інтерактивного навчання:

- відбір професійної термінології, навчальної лексики, умовних позначень, дефініцій;

- різнобічний аналіз конкретних практичних прикладів управлінської та професійної діяльності;
- підтримка всіма учасниками навчального процесу неперервного візуального контакту між собою;
- виконання на кожному занятті одним із курсантів (студентів) функції лідера, який ініціює та орієнтує обговорення навчальної проблеми;
- активне використання технічних засобів навчання;
- постійна підтримка викладачем взаємодії навчальної аудиторії;
- оперативне втручання викладача у процес навчання;
- інтенсивне використання індивідуальних занять, індивідуальних здібностей у групових заняттях;
- організація інтерактивного навчального середовища;
- відтворення ігрових ролей з урахуванням індивідуальних творчих та інтелектуальних здібностей студентів (курсантів);
- здійснення взаємодії в межах визначених норм, правил, заохочень за досягнуті результати;
- навчання прийняттю рішень в умовах жорсткого регламенту та наявності елементів невизначеності в інформації.

Висновки. Використання ІКТ у навчальному процесі надає можливість більш ширшого розвитку та впровадження інтерактивних технологій навчання, сприяє підвищенню якості фахової підготовки, ділової активності та самостійності майбутніх працівників, відкриває можливості для формування навичок здійснення самостійного навчання протягом усього життя відповідно до вимог ринку праці та суспільства.

Література:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навч. пос. Для студ. ВНЗ і слухачів післядипл. пед. освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : ООО «Планер», 2005. – 366 с.
2. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник / [упоряд. М. Ю. Кадемія]. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. – 260 с.
3. Козяр М. М. Професійна підготовка до діяльності в екстремальних умовах : навч. посібник / М. М. Козяр. – Львів : ЛДУ БЖД, 2009. – 220 с.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С. Полат. – [2-е изд., стер.] – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272 с.
5. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокімов. – Х. : Колегіум, 2005. – 224 с.

У статті розглядаються питання здійснення інтерактивного навчання та підвищення якості фахової підготовки на його основі, а також специфіка здійснення навчання в інформаційному освітньому просторі.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інформаційне освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні технології навчання.

В статье рассматриваются вопросы осуществления интерактивного обучения и повышения качества профессиональной подготовки на его основе, а также специфика осуществления обучения в информационной образовательной среде.

The article studies interactive and the enhancement of the quality of professional education on its basis as well as special issues of learning in the virtual educational space.